

CJP | POSTBUS 3572
1001 AJ AMSTERDAM
WESTERSTRAAT 187
1015 MA AMSTERDAM
TWITTER @CJPnl FACEBOOK /CJPnl
T +31 (0)20 52 10 220 **CJP.nl**

11 november 2011

Ministerie van OCW
t.a.v. de heer drs. H. Zijlstra
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Kenmerk: U11/0056/04.04/WG

Betreft: Notitie doorstart Cultuurkaart

Geachte heer Zijlstra,

U heeft Stichting Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) gevraagd een plan van aanpak te schrijven voor een doorstart van de Cultuurkaart zonder rijksbijdrage. CJP heeft samen met de betrokken partijen zoals docenten, scholen, culturele instellingen gekeken naar de mogelijkheden, wensen en elsen van deze doorstart. In deze notitie wordt deze aanpak beschreven. De bezuiniging op de cultuurkaart is, hoe hard deze misschien ervaren wordt, ook een kans voor overheid, scholen en private partijen om tot een nieuw en duurzaam samenwerkingsverband te komen met als uitgangspunt dat iedere jongere in Nederland de kans heeft om zich cultureel te ontwikkelen. Daarvoor is ieders inzet nodig; in dit plan van aanpak gaan we uit van de gemeenschappelijke wil om tot een oplossing te komen.

1. Situatieschets

'Cultuureducatie brengt kinderen en jongeren in aanraking met de rijkdom van cultuur. Het stimuleert hun creativiteit en vergroot hun historisch bewustzijn. In een wereld die steeds internationaler wordt en waarin we ons steeds meer moeten kunnen verplaatsen in anderen, vervult cultuur een belangrijke rol. De spontaniteit en verbeelding die cultuur losmaakt, zijn in onze tijd niet alleen gevraagd, maar vaak ook vereist.'

De overheid heeft een taak als het gaat om jongeren in aanraking te brengen met de rijkdom van cultuur. Maar die taak is ook aan anderen: Met het gezin, de school, culturele instellingen, het verenigingsleven en het bedrijfsleven bieden we jongeren een leertraject aan waarin ze worden gestimuleerd om zich tot culturele burger te ontwikkelen. Succesvol cultuureducatiebeleid gaat niet alleen over mogelijkheden bieden. Het gaat ook om jongeren uit te dagen mee te doen. Jongeren laten ervaren dat cultuur een belangrijke rol kan spelen, om ze te laten ontdekken wie ze zijn en waar ze voor staan. Net als bij sport zijn de voorzieningen alleen immers geen garantie voor deelname.

2. Bezuiniging

Omdat de bezuiniging op de cultuurkaart vooral het praktijkgedeelte van het cultuuronderwijs raakt, wordt het moeilijker om jongeren te verleiden zelf cultuur te ervaren. Scholen hebben minder geld voor

culturele activiteiten en dat geld blijkt volgens TNS NIPO onderzoek ook niet vervangen te worden door bijdragen uit de lumpsum. Het wegvallen van de Cultuurkaart werpt voor culturele instellingen een drempel op als het gaat om het benaderen van de doelgroep.

De oplossing voor een doorstart van de Cultuurkaart richt zich er daarom primair op om extra mogelijkheden te creëren voor jongeren om cultuur zelf te ervaren, en om de doelgroep te kunnen blijven benaderen.

3. De school als distributiekanaal

Als je alle jongeren van Nederland wilt bereiken is de school logischerwijs de beste plek. Dat geldt ook voor culturele instellingen. Voor culturele instellingen is het benaderen van jongeren een kostbare en tijdrovende investering. Cultuureducatie op school geeft culturele instellingen een voordeel, omdat ze de school als distributiekanaal kunnen gebruiken. Het feit dat bijna alle jongeren meedoen aan de Cultuurkaart levert culturele instellingen een enorme besparing op de marketingkosten, zeker als de instelling ook nog gebruik maakt van de communicatie infrastructuur van de kaart. De Cultuurkaart heeft op dat gebied een uitstekende uitgangspositie, want geen enkel ander product van overheid of bedrijfsleven haalt hetzelfde bereik als de Cultuurkaart.

De privatisering van de Cultuurkaart moet dus enerzijds gericht zijn op de mogelijkheden om de culturele activiteiten in het kader van cultuuronderwijs buiten de school te laten plaatsvinden, en anderzijds de toegang tot bijna 1 miljoen jongeren garanderen, omdat je daarmee de culturele sector stimuleert in haar cultureel ondernemerschap.

4. Uitvoering door CJP

CJP is de expert organisatie als het gaat om jongeren en cultuur. Als onafhankelijke stichting heeft CJP de deskundigheid en de communicatiemogelijkheden om iedere jongere afzonderlijk te verleiden om mee te doen. CJP brengt als een spin in het web jongeren, onderwijs en cultuur samen en stimuleert eenieder om voortdurend nieuwe dingen uit te proberen en bewezen successen toe te passen. Het project Cultuurkaart is daarvan een goed voorbeeld. Er is dankzij de investeringen van het Ministerie van OCW een weldoordacht en goed functionerende infrastructuur tot stand gebracht die enerzijds betalingen faciliteert, transacties registreert en managementinformatie oplevert, maar tegelijkertijd gebruikt kan worden voor directe communicatie met de doelgroep en deskundigheidsuitwisseling met de betrokkenen. Met een score van 100% bleek het bovendien in een grote behoefte van scholen en leerlingen te voorzien.

Zowel de infrastructuur als de deskundigheid moeten juist in tijden van bezuinigingen het uitgangspunt zijn om tot een nieuwe duurzame samenwerking te komen. Het zou onverantwoordelijk zijn om dit uit je handen te laten vallen, juist in economisch zware tijden.

Uitgangspunt van de doorstart moet dan ook zijn dat de bestaande infrastructuur wordt ingezet om de marketinginspanningen van de sector verder te professionaliseren en met de mogelijkheid om culturele activiteiten buiten de schoolmuren te laten plaatsvinden.

5. Onderzoek Algemene Rekenkamer

Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer was voor CJP een unieke kans om nog tijdens het onderzoeksjaar de aanbevelingen over te nemen en technische aanpassingen in de infrastructuur door te voeren. Daarmee zijn de administratieve lasten vanaf het tweede Cultuurkaart-jaar sterk verminderd en zijn tot op de dag van vandaag doorgevoerd.

Uit het rapport blijkt dat de gebruikers (docenten, leerlingen en culturele instellingen) de Cultuurkaart gemiddeld een ruime voldoende gaven. Daarnaast heeft de Algemene Rekenkamer de werking van de kaart onderzocht en constateert dat scholen in regio's met weinig culturele voorzieningen op eenzelfde bestedingsniveau zit dan scholen uit de grote stad.

6. Reacties en adviezen

De Raad voor Cultuur heeft in haar Advies bezuiniging cultuur 2013-2016 een krachtig pleidooi gehouden voor behoud van de Cultuurkaart. Volgens de Raad zijn er geen inhoudelijke argumenten te

bedenken om de Cultuurkaart af te schaffen. De Raad pleit voor voortzetting van de Cultuurkaart, zo nodig in een gewijzigde en meer toegesneden vorm. "Er zijn geen inhoudelijke argumenten te bedenken om de Cultuurkaart af te schaffen", aldus de Raad.

De Verkenningcommissie Kunstvakken, die in opdracht van de Minister van Onderwijs, binnenkort een advies uitbrengt over de toekomst van het kunstvakonderwijs op VO-scholen, geeft in haar preadvies aan dat de financiering van het vak CKV door de Cultuurkaart gehandhaafd moet worden. Het CKV vak wordt een verplicht examenvak, waarbij mediawijsheid nadrukkelijk onderdeel wordt van het vak. Daarnaast hebben CKV-docenten, schooldirecties, leerlingen en hun organisaties zoals de VO-raad en Laks aangedrongen op behoud van de Cultuurkaart.

7. Vraag van de staatssecretaris

De staatssecretaris heeft naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer om een actieplan van CJP gevraagd voor een doorstart van de Cultuurkaart zonder rijksbijdrage. CJP presenteert in deze notitie gezamenlijk met de culturele sector een oplossing. Daarbij zijn voor CJP de volgende vragen het vertrekpunt geweest:

- 1) Hoe faciliteren we de scholen en culturele instellingen om culturele activiteiten buiten de schoolmuren te organiseren?
- 2) Hoe kunnen we de directe toegang tot 1 miljoen jongeren blijven gebruiken?
- 3) Hoe kunnen we samen met het Ministerie van OCW een rationeel instrument bouwen om de cultuurparticipatie van jongeren tussen 12 en 18 jaar te vergroten?
- 4) Hoe kunnen we efficiencyvoordelen behalen?

8. Onderzochte mogelijkheden

De afgelopen maanden heeft CJP, zoals afgesproken met de staatssecretaris zich georiënteerd op verschillende mogelijkheden. Op basis van deze verkenning concludeert CJP dat de doorstart van de Cultuurkaart zonder rijksbijdrage mogelijk is. De volgende stappen zouden dan, in onderlinge samenhang moeten worden gezet.

9. Stappen naar een oplossing

- A) Privatiseren van de Cultuurkaart en facilitaire ondersteuning van initiatieven op het gebied van jongeren en cultuur.

De eerste stap bestaat uit het privatiseren van de Cultuurkaart zelf. De uitgifte van kaarten aan leerlingen komt onder volledige verantwoordelijkheid van Stichting CJP. De bijbehorende betalings- en informatie infrastructuur zoals die in de afgelopen drie jaar is ontwikkeld wordt als facilitaire ondersteuning aangeboden aan andere partijen. Allereerst wordt het systeem geschikt gemaakt voor individuele culturele instellingen om marketinginformatie te verzamelen en data-analyse toe te passen. Daarmee wordt de Cultuurkaart een instrument voor culturele ondernemers om nieuwe publieksgroepen te bereiken. In dit licht kan de geprivatiseerde Cultuurkaart ook door de staatssecretaris zelf worden gebruikt als meetinstrument van zijn beleidsdoelstellingen bijvoorbeeld de bezoek- en bereikcijfers onder jongeren van culturele instellingen binnen de basisinfrastructuur. Datzelfde geldt voor instellingen zoals het Sociaal Cultureel Planbureau.

Binnen de privatisering past het ook om extra facilitaire diensten aan te bieden aan andere initiatieven op het gebied van jongeren en cultuur zoals het Jeugdcultuurfonds, gemeentelijke of provinciale initiatieven en ontwikkelingen op het gebied van de Brede School. Ook ziet CJP mogelijkheden om haar expertise te delen op andere beleidsterreinen van OCW zoals de gratis schoolboeken en maatschappelijke stages. Het is technisch ook mogelijk om de Cultuurkaart te combineren met de schoolpas. Daar is de laatste twee schooljaren met een beperkt aantal scholen mee getest. Scholen kunnen via deze combinatiepas kosten besparen en hoeven dan niet de Cultuurkaart apart aan te schaffen.

- B) Convenant culturele sector

Gezien het marketingbelang van de culturele sector om de toegang tot de jongerendoelgroep te behouden sluit CJP een convenant met de culturele sector waarin we gezamenlijk verantwoordelijkheid

nemen om de private Cultuurkaart te ondersteunen. Zo blijft er een koppeling tussen de Cultuurkaart en de CJP-korting in stand, worden er voor Cultuurkaarthouders speciale educatieve activiteiten georganiseerd en wordt er een actief jongerenbeleid gevoerd. De culturele instellingen hebben via hun koepelorganisaties de bereidheid uitgesproken om dit convenant te ondertekenen en de ondertekening staat gepland op woensdag 23 november tijdens de feestelijke bijeenkomst van 50 Jaar CJP. We vragen de staatssecretaris om dit convenant zelf ook te steunen door verbindingen te leggen met maatschappelijke organisaties en het onderwijs.

C) Participatie externe partijen in investeringsfonds Cultuur en School

Het ervaren van culturele activiteiten buiten de schoolmuren heeft grote toegevoegde waarde voor de jongere zelf, maar ook voor de culturele instelling als we kijken naar bezoekenontwikkeling. De doorstart van de Cultuurkaart ziet CJP als een kans om een transitie te bewerkstelligen om private partijen te mobiliseren dit doel gezamenlijk te ondersteunen. Daarvoor wordt een fonds opgericht die het praktijkgedeelte van het cultuuronderwijs binnen het voortgezet onderwijs duurzaam mogelijk maakt.

Dit nieuw Investeringsfonds Cultureel en School zet in op co-creatie en innovatie in de samenwerking tussen VO-school en culturele instellingen. Het matcht investeringen die vanuit het VO worden gedaan bij culturele instellingen. Zo wordt een bedrag dat de school vrijmaakt uit de lumpsumfinanciering voor culturele activiteiten gematcht met een premie per leerling. Op deze wijze ontstaat een win-win situatie voor onderwijsinstelling en culturele instelling.

Er is zowel vanuit scholen, gemeenten, provincies als het bedrijfsleven belangstelling om op een of andere manier te participeren in de Cultuurkaart. De afgelopen maanden is CJP door diverse partijen benaderd waarin gevraagd werd om voor gemeente of regio met een doorstart te komen. CJP is van mening dat het voor alle partijen het meest effectief en efficiënt is om een landelijke Cultuurkaart voor jongeren tussen 12-18 te handhaven. Vandaar dat CJP en de culturele koepelorganisaties een landelijk concept nastreven. De samenwerkingspartners zullen vanaf december 2011 worden uitgenodigd om te participeren in de nieuwe Cultuurkaart.

D) Omzetbelasting, intellectueel eigendom en regelgeving

De culturele prestaties in het kader van de Cultuurkaart kennen op dit moment verschillende tarieven omzetbelasting. Deze culturele prestaties zijn onderwijs gerelateerd en komen tot stand om het praktische gedeelte van het onderwijs vorm te geven. Op basis van de bestaande vrijstellingen is het mogelijk om de transacties die tot stand komen via de Cultuurkaart vrij te stellen van omzetbelasting. We vragen de staatssecretaris deze vrijstelling te organiseren.

Om de privatisering van de Cultuurkaart mogelijk te maken draagt het Ministerie van OCW de intellectuele eigendomsrechten van de Cultuurkaart over aan Stichting Cultureel Jongeren Paspoort om de doorstart van de Cultuurkaart mogelijk te maken. We vragen de staatssecretaris om de intellectuele eigendomsrechten van de Cultuurkaart over te dragen aan CJP.

De uitvoering van de doorstart verloopt zo veel mogelijk conform de huidige wettelijke regeling. Dat betekent dat de culturele instellingen en scholen op een soortgelijke manier in aanmerking komen voor financiering van culturele activiteiten. Voor de uitvoering wordt een apart deelnemersreglement opgesteld.

10. Plan van aanpak

Omdat de opdracht van de staatssecretaris duidelijk was ten aanzien van de rijksbijdrage heeft CJP in dit plan van aanpak zich beperkt tot die bouwstenen die binnen de opdracht passen. CJP is er echter van overtuigd dat een rijksbijdrage, bijvoorbeeld door participatie in het Investeringsfonds Cultuur en School een belangrijke stimulans en succesfactor is bij het werven van gelden bij andere private en maatschappelijke partijen. Liever had CJP daarom gezien dat het rijk in deze overgangperiode financieel betrokken zou blijven.

De bouwstenen voor een doorstart van de Cultuurkaart zijn zoals onder punt negen beschreven het meest effectief als ze in samenhang met elkaar worden uitgevoerd. Bovenstaande vier stappen (A t/m D) leiden tot onderstaand plan van aanpak.

- 1) De Cultuurkaart wordt met ingang van schooljaar 2012-2013 geprivatiseerd door Stichting Cultureel Jongeren Paspoort, waarbij het Ministerie van OCW formeel de intellectuele eigendomsrechten van het concept overdraagt aan de Stichting.
- 2) Scholen krijgen vanaf het schooljaar 2012-2013 de gelegenheid om een Cultuurkaart met CJP-korting en cultureel tegoed te kopen. CJP introduceert samen met de culturele koepelorganisaties daarvoor de 5% norm, waarbij we scholen oproepen om 5% van het bedrag van de gratis leermiddelen in te zetten voor cultuur.
- 3) Scholen die participeren in de Cultuurkaart komen in aanmerking voor een premie uit het nieuw op te richten Fonds voor Cultuur en School. Daarmee wordt een gedeelte van de 5% vergoed uit andere bronnen zoals private partijen, vermogensfondsen, loterijen ed. Insteek is dat van de investering 60% door de scholen zelf wordt betaald en 40% uit andere bronnen komt.
- 4) CJP zet zich actief in om het nieuwe Fonds voor Cultuur en School van de benodigde middelen te voorzien.
- 5) Scholen kunnen eventueel ook voor (een gedeelte van de) leerlingen een CJP pas zonder cultureel tegoed aanschaffen. Deze wordt tegen kostprijs (2,00 euro) geleverd, maar wordt niet beloond met een premie uit het Fonds voor Cultuur en School.
- 6) Er wordt een breed convenant gesloten tussen de culturele koepelorganisaties, onderwijs, CJP en het Ministerie van OCW om de doelstellingen achter de Cultuurkaart te ondersteunen zoals de mogelijkheden voor scholen om culturele activiteiten te ondernemen bij culturele instellingen en om de toegang tot de jongerendoelgroep voor culturele instellingen in Nederland te stimuleren.
- 7) CJP vraagt bij het Ministerie van Financiën een BTW vrijstelling aan voor culturele prestaties die met de Cultuurkaart worden betaald op grond van de bestaande vrijstelling voor onderwijs, kunstvakonderwijs en vrijstelling voor algemeen jeugd- en jongerenwerk.
- 8) CJP installeert voor de transitie naar de privatisering een Raad van Advies die de overgang naar de privatisering begeleid. In deze raad is een vertegenwoordiger van het Ministerie van OCW opgenomen, samen met afgevaardigden uit het onderwijs, cultuur en het bedrijfsleven.
- 9) CJP informeert de staatssecretaris van OCW over de voortgang van het proces.

11. Tot slot

CJP is ervan overtuigd dat de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen zoals die in de afgelopen 15 jaar krachtig is ondersteund door het Ministerie van OCW ook in de nieuwe economische werkelijkheid van bezuinigingen voort kan worden gezet. De infrastructuur van de Cultuurkaart, de opgedane kennis en ervaring bij betrokkenen, de acceptatie, bereik en het succes van de Cultuurkaart in de afgelopen drie jaar zijn simpelweg te waardevol om uit je handen te laten vallen. In nauwe samenwerking met scholen en culturele instellingen kunnen we gezamenlijk de toekomst tegemoet treden zoals in dit plan van aanpak beschreven. We nodigen het Ministerie van OCW van harte uit om binnen de mogelijkheden die er zijn, dit plan te ondersteunen.

Hoogachtend,

Walter Groenen

Directeur

Stichting Cultureel Jongeren Paspoort

